

9. Назарова Г.В. Формування та розвиток людського капіталу корпоративних підприємств. Наукове видання / Г.В. Назарова, Н.Л. Гавкалова, Н.С. Маркова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006.–240 с.
10. Людський капітал України: стан, проблеми, перспективи відтворення: монографія у 2 ч. / Київський національний ун-т будівництва і архітектури / В.М. Лич (наук.ред.). – К. : КНУБА, 2009. – Ч.І – 224 с.
11. Бородатий В.П. Управління персоналом / В.П. Бородатий., І.Д. Крижко., А.Й Ягодзінський. : навч. посібник. – К. : ІЗМН, 1997. – 272 с.
12. Лукьянченко Н.Д. Инвестиционная поддержка качества персонала предприятия / Н.Д. Лукьянченко, Н. Е. Муромець,– Донецк : ООО «Лебедь», 2003 – 178 с.
13. Бондар Н.М. Економіка підприємства / Н.М. Бондар : навч. Посіб. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 400 с.
14. Бажан І.І. Трудовий потенціал України: формування та використання : монографія / І.І. Бажан – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 144 с.

***Annotation.** In the article theoretical bases and evolutionary development of concepts are probed in relation to determination of essence and role of man in the process of public production and also problem of him the effective use.*

***Key words:** labour force, labour resources, human capitals, labour potential, shots, personnel, management, labour collective, workers, employees, a personnel.*

УДК 631.158:331.522

Ментей О.С., к.е.н., викладач Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, Харків

ЗАМІЩЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УРЕЧЕВЛЕНОЮ ПРАЦЕЮ

Запропоновано модель заміщення трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств уречевленою працею, з урахуванням плинності кадрів, інтенсифікації виробництва та підвищення продуктивності праці. Конкретна апробація моделі здійснена на прикладі сільськогосподарських підприємств Харківської області.

***Ключові слова:** трудові ресурси, заміщення, інтенсифікація.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку вітчизняного аграрного сектору економіки постають принципово нові вимоги до формування і забезпеченості трудовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. Нижчий рівень оплати аграрної праці порівняно з іншими видами економічної діяльності, відсутність збалансованості між трудовими ресурсами та робочими місцями спричиняють значне вивільнення працюючих із сільськогосподарських підприємств. Це призводить до відтоку з аграрного виробництва найбільш працездатних, досвідчених і перспективних працівників, що негативно позначається на економіці України.

Тому, актуальним є розробка методик заміщення живої праці уречевленою як основного резерва підвищення продуктивності праці та закріплення трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі проблеми ефективної зайнятості, підвищення продуктивності праці та інтенсифікації вироб-

ництва в сільському господарстві є винятково актуальними і тому привертають значну увагу науковців. Зокрема, цими проблемами займаються такі науковці як: О.В. Величко [1, с. 100], О.Г. Булавка, Н.В. Германюк [2, с. 129–135], О.І. Кіц [3, с. 38], Т.П. Юрій [4, с. 119] та ін. Проте в більшості досліджень ці проблеми розглядаються без взаємодії, тому створення ефективної зайнятості при високій продуктивності праці з врахуванням інтенсифікації виробництва потребує більш глибокого дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є формулювання пропозиції щодо ефективного використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств через заміщення живої праці уречевленою.

Виклад основного матеріалу. При визначенні ефективної кількості працівників, в першу чергу, потрібно спиратись на норми забезпечення виробничих процесів відповідними робітниками. Але в умовах плинності кадрів, для забезпечення ефективного використання трудових ресурсів, при якому зростає продуктивність праці і скорочується трудомісткість виготовлення продукції можливе лише за рахунок інтенсифікації виробництва і збільшення фондоозброєності працівників підприємств. Враховуючи стійку тенденцію плинності кадрів, ми пропонуємо підвищувати ефективність використання трудових ресурсів через формування спеціальної системи заміщення живої праці уречевленою.

За запропонованим нами підходом, темпи вибуття працівників повинні бути обернено пропорційні до рівня механізації праці, з урахуванням її обов'язкової інтенсифікації:

$$K_{iz} = Kz + Ki \quad (1)$$

(K_{iz} – коефіцієнт інтенсивного заміщення живої праці уречевленою;

Kz – коефіцієнт заміщення живої праці уречевленою, який розраховується за формулою:

$$Kz = 1 - In \quad (2)$$

In – індекс чисельності працівників як відношення кількості працівників даного року до кількості працівників попереднього року;

Ki – нормативний коефіцієнт інтенсифікації виробництва. У випадку, коли значення коефіцієнта вибуття більше 1, норма інтенсифікації береться за верхню межу). Прогнозування вартості змінених активів сільськогосподарських підприємств у відповідності до заміщення живої праці уречевленою, в цьому випадку здійснюється за формулою:

$$Anp = K_{iz} * An \quad (3)$$

Anp – прогнозована вартість активів підприємства;

An – вартість активів підприємства в поточному році).

Відповідно до даного підходу, ми розробили норму заміщення трудових ресурсів матеріальними, розрахувавши її для конкретних досліджуваних підприємств Золочівського району Харківської області (табл. 1).

Варто наголосити, що формування норми заміщення для підприємства потрібно оцінювати не лише за темпами вибуття працівників господарства, але й за його фінансовими можливостями. При недостатній кількості грошових коштів для закупівлі нових засобів виробництва за повним обсягом можна орієнтуватися на усереднену норму заміщення 1,06, яка зорієнтована на забезпечення стабільного (без інтенсифікації) обсягу виробництва за вибуття працівників.

Таблиця 1

**Прогнозування потреби в активах при скороченні трудових ресурсів
досліджуваних підприємств Золочівського району Харківської області на
2012–2014 рр.**

Підприємство	2010 р.		Коефіцієнт заміщення	Коефіцієнт інтенсифікації	Прогноз потреби у матеріальних активах, млн.грн			Коефіцієнт інтенсивного заміщення
	Матеріальні активи, млн.грн.	Індекс чисельності працівників			2012р.	2013р.	2014р.	
ФГ «Альфа»	26,7	0,978	0,022	0,030	29,6	31,1	32,7	0,052
СТОВ «Перше травня»	43,3	0,932	0,068	0,030	52,2	57,3	62,9	0,098
СТОВ «Довжик»	23,6	1,039	-0,039	0,050	24,1	24,4	24,6	0,011
ЗАТ «Агрофірма ім. Г.С. Сковороди»	45,6	0,951	0,049	0,030	53,1	57,3	61,9	0,079
У середньому	34,8	0,970	0,020	0,040	39,1	41,4	43,9	0,060

Формуючи підходи до забезпечення ефективної зайнятості працівників сільськогосподарських підприємств, із врахуванням тієї ситуації з кадрами, що склалась на даний момент, відмітимо, що темпи вибуття працівників повинні бути обернено пропорційні до рівня механізації праці, тобто до фондоозброєності. Одночасно з цим, вивільняючи працівників підприємство отримує додатковий резерв у фонді заробітної плати, що вимагає більш високого рівня якості праці і закріплює необхідну кількість висококваліфікованих робітників для підприємства через зростання їх заробітних плат.

Ефективність заміщення працівників сільськогосподарських підприємств пропонуємо визначати як різницю між змінами у виробництві валової продукції та змінами у виробничих витратах, з урахуванням інтенсифікації виробництва й економії заробітної плати:

$$Ez = \Delta Bn - \Delta Mv + \Delta Zn \quad (4)$$

(Ez – ефективність заміщення живої праці уречевленою;

ΔBn – додатковий обсяг виробництва валової продукції з урахуванням інтенсифікації виробництва у поточних цінах реалізації;

ΔMv – додаткові матеріальні витрати на виробництво з урахуванням збільшеної фондоозброєності працівників;

ΔZn – економія фонду заробітної плати при скороченні кадрів і збільшенні оплати праці робітників відповідно до їх продуктивності).

Проектний розрахунок підтверджує додаткове надходження коштів по всіх досліджуваних підприємствах: по СТОВ «Перше травня» – 6,3 млн.грн; ЗАТ «Агрофірма ім. Г.С. Сковороди» – 5,7; ФГ «Альфа» – 5,6; СТОВ «Довжик» – 2,2 млн.грн.

За умови, якщо ефективність заміщення буде позитивною, скорочення трудових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах, з однієї сторони, буде відбуватись більш повільними темпами, а з іншої – забезпечить перехід від кількі-

сних до якісних характеристик працівників, тобто, призведе до зростання рівня їх кваліфікації, а, отже, й до збільшення рівня продуктивності праці. В цьому випадку норми навантаження на працівників стануть значно вищими, адже високий рівень механізації праці дозволить виконувати більші обсяги робіт, але при цьому і зацікавленість в праці зросте, адже рівень оплати буде відповідати рівню продуктивності.

Висновки. З урахуванням існуючої тенденції плинності кадрів запропоновано підвищувати ефективність використання трудових ресурсів заміщенням живої праці уречевленою. За розробленим нами підходом, темпи вибуття працівників мають бути обернено пропорційними рівню механізації праці, з урахуванням її обов'язкової інтенсифікації. Ефективність заміщення працівників сільськогосподарських підприємств необхідно визначати як різницю між змінами у виробництві валової продукції та змінами у виробничих витратах, з урахуванням інтенсифікації виробництва й економії заробітної плати.

Список використаних джерел

1. Величко О.В. До питання рейтингової оцінки використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах / О.В. Величко // Економіка АПК. – 2011 – № 6. – С. 100–104.
2. Булавка О.Г. Соціалізація трудових ресурсів ж передумова удосконалення зайнятості / О.Г. Булавка, Н.В. Германюк // Економіка АПК. – 2011 – № 7. – С. 129–139.
3. Кіц О.І. Регулювання зайнятості сільського населення на регіональному рівні / О.І. Кіц // Економіка АПК. – 2011 – № 9. – С. 38–44.
4. Юрій Т.П. Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах / Т.П. Юрій // Економіка АПК.–2011 –№ 9. – С. 119–125.

***Annotation.** Replacement labor farms materialized labour. The model of substituting for the labour resources of agricultural enterprises is offered by materialized labour, taking into account fluidity of shots, intensification of production and increase of the labour productivity. Concrete approbation of model is carried out on the example of agricultural enterprises of the Kharkiv area.*

***Key words:** labour resources, substitutions, intensification.*

УДК 331.108.2

Олійник О.С., старший викладач Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

В статті звернена увага на формування та використання персоналу спиртових підприємств, його вплив на особливість ефективного господарювання підприємством

***Ключові слова:** персонал, виробництво, спиртові підприємства.*

Основою держави, суспільства і звичайно підприємства, при всіх економічних формаціях є люди. їхній досвід, освіта, вміння, трудова мотивація, тобто персонал, в тому числі і персонал окремо взятого підприємства. Останній являє собою сукуп-